

LJUBAV SAMA

LJUBAV SAMA

Lorans Plazne

S francuskog prevela
Jelena Stakić

HELIK S

Naslov originala
Laurence Plazenet:
L'AMOUR SEUL

© Éditions Albin Michel – Paris 2005
Copyright © 2014. za srpsko izdanje, Heliks

Izdavač
Heliks

Za izdavača
Brankica Stojanović

Urednik
Bojan Stojanović

Lektor
Vesna Đukić

Štampa
Artprint Media, Novi Sad

Tiraž
1000 primeraka

Prvo izdanje

Knjiga je složena
tipografskim pismom
Janson Text

ISBN: 978-86-86059-67-3

Smederevo, 2015.

www.heliks.rs

Co-funded by the
Creative Europe Programme
of the European Union

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Mojoj majci

PRVA GLAVA

1.

Imala je petnaest godina. Izgledala je mlade.
Živela je po strani.

2.

Kad mu je žena umrla, gospodin D'Albreht nije hteo da se odvoji od tela koje je ona napustila. Ostao je da kleči, šaka spojenih sa šakama svoje supruge. Nije slušao molitve sveštenika, ni prekore posluge. Gledao je sklopljene oči gospođe D'Albreht. Ljubio ih je, u sebi; u mraku njihove sobe, milovao joj je dojke. Jednu pomrčinu zamenio je drugom. Dve velike sveće upaljene s obe strane postelje slabašno su osvetljavale taj njihov poslednji sastanak.

Sin gospodina D'Albrehta dođe da razgovara s ocem. Mladome se čoveku činilo kako nema prava da uputi prigovore koje mu behu kazali da izrekne. Stajao je nespretno, pogleda prikovana uz majčin leš. Udovac ne obrati pažnju na njega.

Mladić sačeka tren, pa iziđe.

Prođe noć.

Ujutro gospodinu D'Albrehtu dovedoše njegovu ćerčicu. Tek beše prohodala. Obrazi su joj se rumeneli. Ona mu ne ublaži bol. Najpre je ustao napravivši srdit pokret. Potom se ukoči i osta zaleđen pred detetom. Otkrio je da devojčica liči na gospođu D'Albreht na način koji ga je potresao. Razdvajala je usne isto kao ona. Trepavice su joj se dizale i spuštale istom brzinom. Štitile su duboko crnilo dužica istovetno majčinom. Devojčica briznu u plač. Naredi, u jednom dahu, suvih usta, da mu je sklone s očiju.

Gospodin D'Albreht je bio čovek pun oholosti, vrlo učen, ćutljiv. Klonio se kćeri. Naredio je da ona prebiva u krilu udaljenom od onoga u kom je sam živeo i da se ne pojavljuje nigde. Sedmice je, mesece ponekad, provodio a da je ne sretne. Jednog letnjeg dana, deset godina kasnije, ispraćao je goste do prvog dvorišta kuće i levo od sebe, s jedne galerije začuo je neki glas čija je intonacija bila ista kao ona koja mu je i dalje, svake noći, odzvanjala u ušima. Nebo mu se zamračilo. Njime prođe drhtaj. On zaječa. Naredi da dovedu krivca pred njega. Sasvim se nadnese nad nju. Video je rupicu na vrhu njene kape. Nije nalazio reči. Drugi su ga netremice gledali. On se pribra. Ogromna je bila njegova srdžba. Poželeo je da istuče onu s čijih se usana oteo onaj zvuk što je do zanosa oživeo patnju za koju je verovao da ju je sakrio od sveta.

U potaji, zadovoljavao joj je sve želje.

Naredio je da joj se sašiju haljine od brokata; o resice njenih ušiju okačio je bisere koje beše poželela Kraljica. Dao joj je knjigu punu beležaka napisanih Petrarkinom rukom. Ona se razbole i lekari su gubili nadu da će je spasti. Nijednom

je nije obišao. Kad mu rekoše da je prezdravila, odnese joj papučice iz Kine, izvezene i s našivenim dijamantima. Spavala je. Ne budeći je, on spusti obuću na nisku stoličicu kraj njene postelje.

Gospođica D'Albreht odrastaše između svoje dadilje, posluge u koju je uterivala strah i sveštenika koji bi je čuo prilikom ispovesti. U toj samoći, njene suknje, na svaki njen pokret, šuštale su poput ptice u letu; ona bi se presekla od stida.

Sreću je nalazila u knjigama.

Sve devojke iz njene porodice bile su otmeno vaspitane. Toliko su lepe bile da im je trebalo mnogo duha kako bi se sačuvale od taštine i osetljivosti za reči muškaraca. Luiz-Katrin je znala latinski, grčki, hebrejski, aramejski. Naučila je i italijanski, španski i portugalski, a to su jezici pesnika. Odgonetala je arapski. Volela je strane spise, sirova i teška prozna dela. Žalila je što nikad nije bila umešna u matematici, zvezdama, u svim naukama koje su zahtevale marljivost kakvu učenje jezika i tekstova nije tražilo od nje. U tom razgovoru s neznanim, ona je iskušavala sebe. Dešavalo joj se da čuje, dok čita, huk koji je dopirao iz nje, iako nije bila u stanju da u njemu otkrije razumljiv govor, te je pomišljala da je posredi možda samo obično disanje. No pažljivo je iščekivala da se huk vrati. U tom bi trenutku osetila izvesnu radost, živu, plamenu, sličnu uznošenju cele nje.

Ljubav koju je gajila prema muzici, glasovima kad bi reči ustupile mesto pevanju, graničila se sa strašću.

Odlazila je na mise na kojima se nije pevalo nego šaptalo.

Plasila se da njena ljubav prema Bogu ne bude nečista.

Razmišljala je o žitijima svetaca. Svecima su odsecali šake.

Sekli im jezike. Razdirali im stid, beščastili odanost. Oni su i dalje izazivali svoje dželate. Drskost je u njihovim ustima išla do jeda, te velike odstupnice telesnih muka. Drugi su odlazili da ćute u pešćanim planinama. Gnezdili su se na stubovima. Plakali su za Bogom. Toliki nered zarad tihovanja očaravao ju je.

Dosađivala se. Hvatala ju je vrtoglavica od svega što nije znala i za šta je uobražavala da je osuđena da ne zna.

Silovita, mrzela je silu.

Veoma je mnogo cenila čednost i trpeljivost.

3.

Beše to zadivljenost.

Govorio je sa stranim prelivima glasa zbog čije su se dubine iznenada isticali prekidi u iskazima, ublažavanja u tonu, zgušnjavanje smisla u upotrebljenim rečima. Čelo mu je bilo visoko, prilika izdužena, brada tamna i gusta. Razdeljak je delio njegovu kosu na dva dela koji su mu padali s obe strane glave, lepe, inteligentne. Usne, tanke, bile su pomalo stroge. Odavao je utisak uzdržanosti i snage. Devojka je uočila vodoravne bore iznad obrva, i one koje seku lice od nozdrva do uglova usta. Oči su bile svetle, njihov izraz prodoran. Posmatrao ju je.

Stajao je blizu njenog oca; obojica su joj bila okrenuta licem. Ona se pokloni, ukočenog poprsja. Svetlost od straga naglašavala je oval njenog lica, tananost tela i ruku.

Pitala se šta to vidi u njegovom pogledu: podsmeh, pohotu, potpuno poznavanje nje.

Ostadoše jedan dug trenutak ne skrećući pogled, gotovo ne trepćući.

On je požele u trenu. Zato što mu je bila zabranjena i što je malo verovatno bilo da bi se zanimala za njega, zato što je bila devica i zato što bi pocrvenela kad bi je svukao голу. Možda bi plakala kad bi je dodirnuo. Taj bi prizor bio naj-lepše od svih zadovoljstava.

Agustin Ramon i Kordoba pozdravi svoju učenicu.

4.

Ona upozna lice svoje ljubavi.

5.

Sastajali su se u biblioteci. Njihovi su glasovi odzvanjali. Šaputali su.

Njegove su lekcije bile polagane. Ništa mu nije promicalo. Ona se trudila.

On bi nepredvidljivo planuo. Sedao je, naginjao se prema njoj, uranjajući svojim očima u njene i izgovarajući stroge reči, ružeći ono što je volela. Reče joj kako mrzi muziku koja odvraća od istine, koja traganje zamenjuje tromim posmatranjem. Bolja je tišina, koja primorava da se čuje sopstvena glupost. Netremice ju je gledao neprijateljskim pogledom.

Ona je bila smetena, zaplašena. Nije znala šta da odgovori. Naslućivala je da njegovi napadi vrede više od ravnodušnosti. Obarala je glavu. Ostajala ćutljiva.

Nadzirao ju je. Čudio se i divio.

Otac ga je pozivao. Raspitivao se da li ona napreduje.

Gospodin De Ramon bi se vratio u one dve sobe što ih je iznajmio kod jedne udovice. Srce bi mu tuklo. Bio bi rasejan. Gazdarica bi se vrzmala oko njega. Donosila mu dvopek, vino. Jednog popodneva zavukao joj je ruku pod suknju. Ona se zakikota. Opružiše se. Jedva je ubedi da mu ne dolazi svake noći kao da su ljubavnici.

6.

Luiz-Katrin postade tajanstvena. Sanjarila je. Dadilja je morala da ponavlja pitanja koja bi joj postavila.

Stidela se kad su je svlačili da je okupaju. Povlačila se u paru što se dizala iz vode.

Kad bi bila okupana, kad bi je sluškinje obavile čaršavom, zahtevala je od njih da iziđu. Ukopala bi se ispred ogledala i puštala tkaninu da padne. Temeljno je razgledala svoje nago telo. Pokušavala je da pogodi šta bi ono moglo da pobudi. Poznate su joj bile pohvale što ih bokovi žena, njihove grudi, njihova kosa mame od pesnika. Podrobno je razgledala svoja ramena, blede bradavice na dojčkama, ravan trbuh, ručne zglobove, pomalo mršava kolena. Ostajala je zamišljena. Pošto mlade devojkice ne znaju za čulnost, nije imala pojma o želji koju takvi obrisi izazivaju kod muškarca. Činilo joj se da je sasvim obična, predvidljiva.

Mislila je da svekolika zavodljivost koju možda ima potiče od njenog duha. Znala je da je obrazovanija nego što je uobičajeno za ženu i da to kod ljudi s kojima je razgovarala često izaziva iznenađenje. Ona pretpostavi da nemo razumevanje za koje joj se činilo da postoji između njenog učitelja i nje sigurno proističe iz toga što on ceni njenu inteligenciju, iz izvesne njihove duhovne bliskosti.

Vodili su duge razgovore.

Gospodin De Ramon joj reče kako ne veruje da postoji prijateljstvo između muškaraca i žena, pogotovu ne između muškaraca i vrlo mladih žena. Da je svaka raspra između pripadnika dva pola razmetanje, ples koji vuče posedovajuću plati.

7.

Nije joj pričao ništa što bi imalo istinske veze s njim. Posle prvog, očiglednog uzbuđenja, osećala je kako joj postaje tuđ. On je video mnoge gradove, prelazio reke od kojih je znala samo ime, spavao u senci svodova i kupola na koje se njen pogled nikad neće spustiti. Nju je njen pol ograničavao na malobrojne, zatvorene prostore. Takve su ih protivnosti odvrćale jedno od drugog. Ona nije umela da ga smesti u svoj život. Izmićući joj, razbuktavao je njeno zanimanje za njega te se između njih stvarala razdaljina za koju se grčevito pitala da li ju je moguće prevazići. Njena upornost mogla bi preći u bol.

Gospodin De Ramon je govorio o ljudima koje je sretao: naučnicima, muzičarima, slikarima i vajarima, kuvarima, sobarima, plemićima s rapirima, dvoranima. Među tim prilikama bilo je i žena: supruga štampara koje su ga zadržavale na večeri, služavki, princeza koje su ga novčano potpomagale i setnih plemkinja koje su od njegove vatrenosti podilazili trnci na pola puta između ljubomore i dosade. Gospođica D'Albreht je slušala gospodina De Ramona. On joj ispriča za bordel u kom klijente primaju dvanaestogodišnje devojčice u cipelama sa zelenim i crvenim potpeticama, otkrivenih

grudi, stroge poput bogatih udovica. Gospođica D'Albreht bi volela da joj je on opisivao sve te osobe. Preko njih bi naučila da ga upoznaje. No one su bile seni koje su se slučajno provlačile kroz njegove reči. Govorio joj je samo o delima muškaraca i o njoj samoj.

Ljutila se.

Želela bi da o tome zna više.

Njega nisu zanimali nastupi njene pritvorne čednosti. Ni fina linija njenog obraza. Ni oklevanje detinjstva kad se bude otimala. Nije mu se činilo da je detinjstvo nekakva povlastica.

Gospođica D'Albreht je prezirala sebe što je postala radoznala.

Zabranila je sebi da ikad misli na život koji je gospodin De Ramon vodio pre nego što ju je upoznao ili na ono čime se bavi kad nije pored nje. Nije ni pomišljala da mrvice njegovog postojanja upoznaje drugačije do preko onoga što sam saopštava. Mislila je da njegova uzdržanost potiče od toga što on, za razliku od nje, ne želi da između njih vlada iskrenost. Pred ovu mladu devojkku doveo ga je slučaj. Nije on sam nju izabrao. Sve što joj ne bude slobodno poverio, zato što bi želeo da svaki slog svojih reči izgovori kao da ga je Bog odobrio i u drhtaju prvog popuštanja sebi, bila bi stvar nečista i varljiva. Pomno je čekala hoće li on jednog dana osetiti takvo popuštanje pored nje.

Mislila je:

„On mene ne vidi. On nije ispunjen čovek. U njemu postoji praznina. Ja vidim još samo tu prazninu u njemu.“

Išla je prema njemu pipajući naslepo. U sebi je gospođica D'Albreht otkrivala strahovanje, bez ikakvog posebnog uzroka, trenutnu grozničavost, nalete sreće koje bi odmah

zamenili naleti tuge, ponori u sopstvenom srcu. Taj ju je kaos plašio. Prikrivala ga je svim snagama.

Primećivao je da ona ćuti. Kolebao se da li je to posledica prirodne povučenosti koju nije odmah zapazio ili je posredi samo smernost ili stidljivost neobična za osobu njene dobi i njenog pola. Često je bio sklon da je smatra hladnom. Pitao se nije li užtogljena. Ona je primetila da se zatvorio u sebe. Bila je ucveljena zbog tog nesporazuma. Pomišljala je kako bi izdala gospodina De Ramona i predstavu koju je stvorila o sebi ako bi se pravdala, objašnjavala. Nije bila u stanju da prihvati da savršenstvo može i ne biti nešto što se po sebi razume. Trgovanje rečima ili osećanjima užasavalo ju je. Bila je ubeđena u njegovu taštinu i u to da je nepravedan prema svojim sagovornicima. Ta čista duša je zamišljala da je dvolična: tako se dvostruko obmanjivala.

Sedmicama su živeli bez radosti.

8.

Gospodin De Ramon je upita neće li se udati. Ona pocrvene.

Zna da je vrlo bogata naslednica i da njenu ruku traže zbog velikih dobara koje bi donela. Njen je otac grubo odbio sve prosce koji su se pojavili. Više je niko nije prosio. Nije znala da li gospodin D'Albreht čeka bolju priliku ili i ne namerava da je udomi. Ona ne želi da joj nametnu muža.

Gospodin De Ramon ne pokaza da je čuo te poslednje reči.

Nikad nije bio tamo gde bi to volela gospođica D'Albreht.

Primetila je, isto tako, da je on često odmerava sa izrazom koji je u njoj izazivao bojazan zbog beznačajnosti koje je mislila da je rekla, i čuti kad bi htela da pronikne u njega. Vreme je provodila okrećući se za njim. Čudila se. Postavljao joj je zasede. Osećala se progonjenom. Sanjala je da je rastržu čopori pasa. Bila je smetena; ječala je. Bila je u šumama punim debala i granja koje ju je šibalo iako ga tren ranije nije videla. Predavala se.

Sve te bitke vodile su se u njoj.

Otprilike u isto to vreme gospodin De Ramon joj obelodani da knjige često ne kazuju jasno ono najistinitije što sadrže. One su zagonetke. Gospođica D'Albreht otkri da je uzalud dugo naprezala inteligenciju, da je posmatrala svet koji ne postoji. Lepote što su obasjavale njen duh sklanjale su se pred svetlo-tamnim slikama čiju lepotu još nije videla. Svet se izokretao.

Ona oseti kako joj naviru suze. Požele da umre. Htede da bude revnosna, zahtevna, stroga prema sebi.

On nije skidao oka s nje, a ona to nije znala.

9.

Zaobljavale su joj se grudi.

Kad bi se gospođica D'Albreht probudila, kad bi osetila kako joj čaršav klizi ispod gležnja i kad bi videla da predmeti u njenoj sobi poprimaju obrise u plavičastoj svetlosti jutra, odmah bi pomislila na gospodina De Ramona. Doručkovala bi pod njegovim pogledom. Dok su je češljali, odgovarala bi na njegove primedbe od prethodne večeri. Na klecalu pored njenog klečao bi on. Ako bi joj se veo zakačio o vrata kola,

njegovi su ga prsti oslobađali. Noću, san joj nije dolazio na oči zato što bi slušala njega. Bila je pod vlašću slike koja je imala njegov glas, mekoću njegovih ruku za koju nije znala da ju je primetila, baršunastost njegovih muških trepavica.

Mlada devojka pomisli kako ga sigurno voli. Upita se da li bi trebalo i da mu pripadne.

10.

Sedeli su jedno pored drugog. Gospođica D'Albreht je nosila haljinu s velikim buhavim rukavima na podlaktici stegnutima somotskom trakom vezanom u čvor i bogato oivičenima čipkom prodevenom srebrnim nitima. Da bi dohvatila knjigu sa stola ispred njih, napravila je pokret koji joj je široko ogoleo ručni zglob. Ukazala se vrlo tanka koža na velikoj kosti, mreža vena što blede na ruci, kopča na narukvici s dragim kamenjem. Ne prekidajući govor, gospodin De Ramon položi jagodice prstiju na taj pedalj meke ploti. Odmah je osetio njenu divotnost i toplotu koja se širila njime.

Nije povlačio ruku.

Gospođica D'Albreht diže lice. On vide njene ustreptale očne kapke, njen pogled koji je tražio njegov. Strasno zavole njegovu ozbiljnost. Ne odgovori na nj. Smešio se, govorio i zadržao pritisak prstiju. Mislio je na unutrašnju stranu ručnog zgloba koji je milovao.

Kad je oslobodio ruku koju je držao, upita je da li želi da produže s časom ili da ga nastave narednog dana.

11.

Od iznenađenja, gospođica D'Albreht beše izgubila moć govora. Ostavši sama, u prvom trenutku oseti radost pri pomisli da je gospodinu De Ramonu bila toliko privlačna da joj je jednim gestom to i pokazao. Potom pomisli kako se zaputila prema nepoznatom terenu.

Onda se pribra.

Nije to nepoznat teren. Znala je kuda bi odvela njihova zabludелost. Nije to bila zabludелost. Da li bi želela da ide tim putem? Izgubila bi čast. Njena bi sramota možda bila javna. Imala bi samo slabašna zadovoljstva, ukaljана lažima i kratkoćom te vrste veza. Izgubila bi poštovanje i samoga gospodina De Ramona. Gledao bi na nju kao i na sve druge žene koje je zaveo. Više ne bi bila ostrvo. Malo je grešaka koje nailaze na dovoljno opasnosti pa da mogu dugo sačuvati privlačnost. Ogadila bi mu se.

Urazumljivala se i u sećanje neprestano prizivala izraz lica gospodina De Ramona dok su im se kože dodirivale. Bila je uznemirena ali, preispitujući se, u sebi je osetila više opčinjenosti nego čistog užasa od pokreta kojim se osobe približavaju jedna drugoj težeći da postanu jedno, da poremete jedna drugoj život.

12.

Nesumnjivo mu se ne bi opirala. Već je prestala da bude samo svoja. U njene misli i radnje uvukao se nespokoj koji je imao lik gospodina De Ramona. Taj nespokoj je izvitoperavao nešto u njoj.

13.

Gospodin De Ramon i gospođica D'Albreht su nastavili da uče. Jedno popodne, kad su se umorili, gospođica D'Albreht naredi da im se posluži užina. Svide joj se kad je videla kako gospodin De Ramon, koji je bio žedan, pri-nosi čašu usnama, kako uzima vafle koje su stavili pred njih. Posmatrala ga je dok jede. Bilo je to prvi put da njegovi prsti drže pred njom išta osim papira ili alatke za pisanje, da mu je u ustima išta osim reči. U sebi oseti odbojnost prema tom srozavanju čoveka, čijem se duhu divila, na radnje koje su kod njega otkrivale primitivne potrebe i obične sklonosti: iste te radnje uspostavile su između njih prisnost, a pomisao na tu prisnost izazivala je u njoj neobično uzbuđenje.

Gospodin De Ramon joj je govorio o izdanju *Deipnosofista* Ateneja iz Naukratije koje je pripremao. Ponovo je pregledao glavne verzije jednog rukopisa za koji se nije znalo da obuhvata i tu knjigu. Primetio je to dok je pregledao drugo delo u istoj svesci. Ono kao da nije imalo kolofona. Iznenađen, gospodin De Ramon je tad uočio da su dve strane *codexa* slepljene i tako su se jedno na drugo nadovezala dva zapravo različita dela. Pošto prepisivač nije, prelazeći s jednog na drugo, promenio ni boju mastila ni širinu margina, iluzija je bila gotovo potpuna. Gospodin De Ramon je brzo prepoznao drugi tekst. Posredi je verovatno bio najbolji postojeći prevod Atenejeve zbirke. Činilo se da je vrlo star i sadržao je tri prve knjige koje su do tada smatrane nestalima. Upotreba Epitome postala je izlišna.

Oči gospodina De Ramona su blistale. Sav je živnuo. U pravilnim razmacima zabacivao je jedan nestašni pramen kose.

Gospođica D'Albreht je sedela osvetljena od straga. Pošto im behu postavili samo jedan mali sto, noge su im se bezmalo dodirivale. Osećala je kako nabor njene haljine udara o kolena gospodina De Ramona. Prože je iznenadna milina, iako pomešana s izvesnom groznicom zbog koje je bila rasuta.

14.

Narednog dana, kad je na galeriji što vodi u njenu sobu čula korake gospodina De Ramona, knjigu koju je držala u krilu otvorila je na strani na kojoj Frančeska da Rimini priča pesniku kako su njen ljubavnik i ona jednoga dana prekinuli čitanje. Učinilo joj se da će joj se prsa raspuknuti. Gospodin De Ramon nikad nije ušao a da joj ne pride i ne uzme knjigu koju je držala u rukama. Bio je to jedini znak njegove radoznalosti.

On pride. Dohvati knjigu i s treskom je zatvori.

Reče joj da je ljubav budalaština sanjara, da ljubav ne postoji, da postoji samo trljanje polnih organa i, u nekim vrlo retkim slučajevima, duhovna razmena koja razgovorom zavrava dosadu snošaja. Zadihane duše su pesničko brbljanje.

Prekide se u pola reči.

Pomilova je po kosi koju je nosila puštenu.

Nastavi dlanovima niz uši, vrat, potiljak, niz njene slatke i senovite, nikad dotaknute delove koje je samo nazirao kad je bila očešljana, između koprene i bisera, nedostupne. Smešio se, ali se nije činilo da gleda gospođicu D'Albreht. Delovao je kao da se udubio u samoposmatranje. On blago nagna devojkicu da ustane. Natera je da mu se okrene leđima. On oseti kako je razvezuje. On odbaci njenu haljinu spreda, oslobodi joj poprsje. Obuhvati njene dojke dlanovima. Položi svoj

obraz uz obraz gospođice D'Albreht. Goreo je. On nije mislio na obraz. Kušao je teskobnu novinu njenog tela. Zažmurio je. Sunovratio se u otkriće te devičanske puti; raspoznavao je njen sopstveni miris, miris njene kose, mirišljavih voda, odeće. Gospođica D'Albreht se pretvorila u odisanje.

Jednim pokretom gospodin De Ramon zbacila s nje pripijenu donju haljinu, oslobodi je suknje, košulje. Devojka je stajala naga posred svoje odeće. Čarape su joj bile bele. Cipele su isticale oblik gležnjeva. Bila je bleđa i zajapurena, sva stegnuta, uspravna: vrat laneta.

Gospodin De Ramon je podiže i odnese do kreveta. Nije sklonio pokrivač.

Zadivi se malenim dojčkama devojčinim. Uska karlica ga ushiti. Pređe nadlanicom preko trbuha. Bio je gladak, topao. Bila je neuporediva i nezaboravna, previše opevana u svim pesmama, detinjasta verenica, sestra koja se uzima za ženu. Njegovi prsti klizili su po njoj. Pripadala mu je. Posedovao ju je. Odškrinuo je njeno čedno telo.

Spazi oči gospođice D'Albreht koje su ga netremice gledale. Bile su pune upitne napetosti.

Devojka je grizla donju usnu. Lice joj je bilo naduto od suza, ruke raširene. Njena nespretnost dirnu gospodina De Ramona i oduze mu svaku žudnju.

On se odmače.

Dovede se u red pred njom. Reče da ne zna šta da joj kaže.

– Radoznanost postoji samo kad je seks posredi. To je prva radoznanost koju su ljudi osetili, i ona često traje duže od ostalih. Bog je od nje napravio nagon. Nije je osudio. Kaznio je to što se ona koristi za utoljenje drugih pohota. To što budite u meni, ma šta mislili, vrlo je čisto. To nije nešto neophodno

ili neminovno. Većina želja prolazi a da ih ne zadovoljimo. Savladujemo ih. Izmišljamo sebi druge. Postoji umeće popuštanja sebi ako hoćemo da naša uživanja budu iskrena, a samo njihova iskrenost omogućuje im da nas saleću čak i kad su prošla. Uzdasi ponekad prave dijamant u sećanju.

Na vratima, on se okrete. Oklevaše trenutak. Reče kako bi se morala ponovo obući. Na kraju, iziđe.

Gospođica D'Albreht se nije pomerala. Mrzela je sebe što je samo to što je.

15.

Čitali su Platonov dijalog *O mudrosti*, *Kratila* i *Menona*, Epiktetov *Priručnik*, dva puta, *Nikomahovu etiku*, Herodotove *Istorije*, Sapfo, Dionizija iz Halikarnasa, Mojsija Majmonida, Anakreonta i njegove epigone, Katula, Tibula, *Državu Božju*, Averoesa, Ibn Halduna, Tacita, teskobe Abu al'Ale, Euzebija Cezarejskog, Svetog Jovana Lestvičnika.

Više nije razgovarao s njom.

16.

Shvatila je da je on usmerava. Zamišljala je da ih vodi. Prepuštala mu se.

No nije mogla da pojmi da je on toliko spor, da od nje ne zahteva ništa. Jedne večeri pomisli da je naprosto ravnodušan prema njoj. To joj je odjednom sevnulo kao nešto sasvim sigurno. Da je osećao nemir iole nalik njenom, ne bi odoleo porivu da ga ili razmrsi ili prodre u njega.

Bila je tužna, zlovoljna. Izazivala ga je. Postavljala zahteve. Udesila je da joj on uđe u sobu dok je bila još neodevena. Bila je u pripijenoj podbluzi i suknji, golih mišica i ramena. Odmeri ga od glave do pete. Vide da se uznemirio. Dadilja ga istera.

Otišla je do njega visoko dignute glave, sa smeškom na usnama.

On oceni da je vrlo lepa. Smelost joj je pristajala.

17.

Gospodin De Ramon je voleo inteligentnu čestitost njenog pogleda, usne koje nisu nikad lagale, usta koja su ostajala nema. Ona nije znala da se od ljubavi može napraviti naklapanje. Predavala se bez reči, puna jeda na sebe samu, na njega, na ljubav, koja je bila samo magla. Njeno je nestrpljenje bilo čarolija.

18.

Ona pomisli kako voli da gospodari. Kad je morala da se saobrazi svojoj inferiornosti, mrzela ju je. Nikad se neće pomiriti s gospodinom De Ramonom koji ju je naterao da je oseti. Oni su protivnici. Jednoga dana, ona će biti gospodarica sebe same.

Odupirala se.

„Ne poznajem“, priznavala je sebi, „ukus nade, ukus poverenja, nežnosti. Niko nema predstavu o snazi i uticaju mojih htenja. Razmišljam kako da ih ispunim a da ne sanjam ni o

kakvom zadovoljenju koje će mi ona doneti. To me zaglupljuje. Ponekad čak više i ne čujem šta mi se govori.“

Valjalo joj je nagovoriti gospodina De Ramona da joj popusti. Činilo joj se da bi potom bila jednostavnija.

Dok ju je dadilja krišom posmatrala, ona je obarala čelo iz straha da joj ova ne vidi lice i ne primeti da na njemu nema čak ni maske ljubavne iluzije.

U drugim prilikama savlađivao ju je strah. Plašeci se da će je zaboraviti, nije više htela da gospodin De Ramon ode iz njene kuće pre nego što joj bude ljubavnik. Htela je da, kad on upozna druge žene, kad ih bude video u punoj svetlosti želje, u trenu kad im se bude primicao, njeno lice prepokrije njihova. Gospođica D'Albreht se nije nadala da će zadržati gospodina De Ramona. Priželjkivala je da on nastavi da je nosi duboko u sebi. Zavisno od dana, želela je da postane ljubavni napitak u njegovom sećanju, obavezno ponavljanje, pristan, zadivljenost, žaljenje. Htela je da zanos što ga je izazivao u njoj usadi i u njega.

Čim bi se preispitala, smatrajući da su sva njena nadanja previsoka, potvrđivala je sebi da je on zaista ravnodušan. U njoj nema ničeg izvanrednog. Bila bi mu potrebna uobrazilja da se zaljubi u nju.

Bila je plahovita. Osećala se skrhanom.

Bila je nesrećna.

19.

Gospodin De Ramon je primećivao te muke. One su u njemu budile sažaljenje. Navodile su ga da prema mlađoj devojci pokazuje dobru volju koja ga je iznenađivala.

Pribojavao se da ona ne shvati pogrešno njegove pažnje, ali je primetio kako je nemoćan da je sasvim povredi.

Podario joj je ohrabrenje na koje nije računala. Pokazao joj je da ceni izveštačenost njenoga univerzuma iako mu se ne ona dopada. Poveo ju je u šetnju.

Izišli su na zadnja vrata i čim su se našli napolju šćepala ih je studen. Vetar je spustio kapuljaću gospođice D'Albreht na njeno lice. Ona se kretala malo povijena. Gospodin De Ramon je motrio na nju pošto su je ljudi gurali: izgledala je kao da je u snu, neosetljiva za muškarce koji bi je okrzneli, nesvesna žena kad bi je odmerile. Odahnula je kad su prošli kapiju kod trošarine. Ukazala su se prostranstva sa uspravnim topolama, polja pod injem. Strnjika je drhturila. Pustila je korak. Hodali su duž jaža. Barke su sekle sebi put kroz led. Lađari su se polagano otiskivali motkama. Vladala je mukla tišina koju su jedva razbijali pijukanje pilića natrpanih u kaveze od pruća koje je prevozila neka dereglija, ili pseći lavež pri prolasku kroz prevodnice. Dugo su išli pravo napred. Pelerine su im lepršale.

U drugim prilikama odlazili su na konjima. Gospođica D'Albreht je volela da tera svoga. Galopirali bi. Nos bi joj se zacrveneo. Oči bi joj blistale. Vraćala se raščupana, sjajnih jagodica.

Prolazili su kroz kuhinje. Istoga časa obavijala ih je toplota. Dadilja bi dolazila da uzme kabanicu gospođice D'Albreht. Skidala bi joj rukavice ili muf. Četkala bi donji deo njene haljine, uklanjala slamke što su se zakačile za somot. Davala bi joj nešto da popije. Izbegavajući gospodina De Ramona, zagrevala je svoju gospodaricu jakim bubocima, trljajući joj leđa, noge, kao da je prekoreva. Gundala je. Gospođica D'Albreht, ispunjena prostorom i svetlošću koju je maločas posmatrala, nije je slušala.